

ٲٲكسپرئشنزم چي به ؟

نوسني : جوزيف ٲٲملي مٲلهر

نازاد حمد شريف

له ٲٲنگليزي به وه كردويه به كوردي

بشني بٲكم

Expressionism
العبور الى الجوهري

بزوتنه وهي فٲٲيزم (Fauvism) و كيوبيزم
Cubism ده بيننه وه ، خو ده شي ٲم كاره
هونه ريانه په رده له روي ٲه و
كاربگه ري به ي سيزان Cezanne كوردويه
ٲه سه ريان هه ٲه ٲن . به لام ده ٲي ٲه وهش
له بير نه كه ين كه زاراوه ي
(ٲٲكسپرئشنيزم) له لايه ن هيوارٲ فالدن
(Herwarth Walden) بو ٲه و نيگار كيشه
فه رنه سياهه ي كه كاره هونه ري به كانياني له
هه يوانه كه ي خو ي (Der Sturm) دا خسته
روي به كار هينا . هر له هه مان ساليشدا ،
هه مان زاراوه له كه ته لوگي ٲيشانگاي
مه زني هونه ري هاوچه رخ دا ، كه له لايه ن
سونده ربه ندا Sonderbund له كولون
Cologn دا رينكخرا . دووباره بو وه .

(به رلين) ي سالي ١٩١١ دا به شداريان
كرد . جا ٲمه ته نها ٲه و نيگار كيش و ٲياوه
فه رنه سياهه ي له پارس دا ده ز
ده گريته وه ، به ٲايه ٲي براك Braque ،
ديران Derain ، فرايسز Friesz ،
مانگوين Manguin ، ماركيه
Marquet ، ٲيكاسو Picasso ، په ي
Puy . فان دونگن Ban Dongen ، و
فلامينك Blaminck .

له بهر ٲه وه ي زوره ي هه ره زوري ٲه و
كاره هونه ري يانه ي له م ٲيشانگايه خرانه
روي له مابه يني سالي ١٩٠٧ و ١٩٠٩
كيشرا بوون . جا ٲيوسته به شي هه ره
زوزيان خو يان له مابه يني هه ردوو

ٲه گه رچي په نجا ساليك زياتره
زاراوه ي ٲٲكسپرئشنيزم بوته بنيشته
خوشه ي ين دداني خه لكي ، كه چي تا
ٲيستاش به ته واوي ٲيناسه نه كراوه .
ٲه مهش له بهر ٲه وه يه مانا بنچينه ي به كه ي
ٲه م زاراويه له وه ي ٲه مرؤ دراوته پالي
ته واو جياوازه له سالي ١٩٦٦ دا ،
دونالدي . گوردن . ٲسپوري ٲه مريكي
له ميژوي هونه ر . ووتاريكي له
(Journal of Warburg and
Courtland Institutes) دا بلا وكرده وه .
له م ووتاره دا گوردن ده ست نيشاني
ٲه وه ي كرد كه به كه م كومه له نيگار كيش
خويان له زتر ناوي (ٲٲكسپرئشنيزم) هه كان
ده رخت برتي بوون له وانه ي كه له
ٲيشانگاي (Neue Seession) ي

هلاء هم جاره نوو زاراوه به يو وه سف
 - بنج کاره هونری به کانی گوگان
 Gauguin و سیزان و کرووس Cross ،
 Signac ، بونار Bonnard ،
 Vuillard ، ماتیس Matisse ،
 یکسو ، براك ، فان گوخ Van Goch ،
 سیش Munch ، فلامینک ، هیکل
 Heckel ، گیرشهر Kirchner ، شمیت
 - روتلوف Schmidt - Rottluf ،
 کوشکا KoKoschka . . . هتد به کار
 هیر .

به کورنی ئیستا زاراوه که هموو نوو
 هونرمندانه ده گریته خو که به هردوو
 بیزی ریالیزم و ئیمپریشنیزم دا
 تی پیریون ، جا گرینگ نی به هر
 ترسته به کدا رویشته .
 له بهر نهوهی هم زاراوه به
 ه شیوه به کی - نهونده فراوانو به ریلاو
 به کارهات ، بایه خو گرینگی خو له
 دهست دا . جا ئیستا کانی نهوه هاتوو که
 زور لوزکیانه باسی هم رهوته بکهین و تهنا
 نوو نیگار کیشانهی نامانجی سهره کی یان
 نه تیک شیواندنی واقعی بهرچاو دهر برینی
 ههست و بیرکهو تی روانینه کانیان به
 شیوه به کی سهر سور هینرا نه بوو ، به
 ئیکپریشنیست دابنن ، نهک نهوانه ی
 نامانجی سهره کیان له تیک شیواندنی واقع
 مه بهستیکی وینه یی بوو و بهس .
 دووه میان : له کاره هونری به کانی
 ئیکپریشنیسته هاوچهره کان بارو
 دوخیکی جیا که رهوه هه به : هندی جار
 نهوان به شیوه به کی سهره کی بالا کردنیکی
 پر له پهریشانی ده نوین ، به لام زور به ی
 هره زوری هم نیگار کیشانه باریکی پر
 له ناره زایی ، سوزی دووره وولاتی و

به زاره یی ده خه نه روو ، که هم همووانه
 له پانای دل ترسی و چهرمه سهری ، میشک
 تیک چوون ، هندی جاریش له گیانی
 یاخی بوون و ناره زایی ، یا تاوانبار کردنیکی
 زور به زهر خویمان ده نوین .

جا کاره کانیان به زوری موزکی
 دلگوشران و دلتهنگی و خهفه تباری یان پیوه
 دیاره . ئینجا نه مهش یا پر سوزو خرۆشه یا
 پری توره یی و توندو تیژه .

له کاتیکدا که ئیمه بهم جهشنه
 پیناسه ی ئیکسپریشنیزم ده کهین ، هر
 چونیک یی ده یی دان به وه دا بنین که هم
 کیلکه به تا ئیستا سنوریکی دیاری کراوی
 بو دانه نراوه . له راستی دا زور زه حمه تیشه
 هم سنورانه دا بزین چونکی نوینه ره کانی
 ئیکسپریشنیزم به دووره پهریزی پی
 نه گه یشتن ، به لکو به بهرده وامی
 په یوه ندیان له گه ل شوپره سوارانی رهوته
 هاوچهره کان تر هه بوو . جا ئیمه
 ده توانین له هندی بارو دوخدا په یوه ندی
 هم بزوتنه وه به له گه ل فوفیزم و له هندی
 کانی تر دا له گه ل فیوچریزم و کیویزم ،
 هه روا له گه ل سوریا لیه کان و رینکخهرانی
 هونری ته جریدی دهست نیشان بکهین .
 به پیچه وانه شهوه ، هندی جار ده بینین
 هندی نیگار کیش په یوه ندی به کی
 لابه رلیان له گه ل ئیکسپریشنیسته کان
 هه به ، له گه ل نهوشدا به جه مسهریکی
 هم بزوتنه وه به داده نرین .

هه ربویه کاش جینگای سهر سورمان
 فی به که پولین کردنی چند هونرمه ندیک
 دیاری کراو مهسه له به کی به گجار ئالوزوه
 کومه لیک ده مه ته قهو لی مکلینه وه
 ده خولقینی : ته نانهت زاراوه ی
 (ئیکسپریشنیزم) بش کومه له هه لس و

کهوتنیکی جیاواز ناگریته وه ، نه خه سه له
 له کاتیکدا ئیمه نهک تهنا روو به رووی تاقه
 بزوتنه وه به کی ده بینه وه ، به لکو کومه له
 کهستیکی لیک دابراو که زاده ی کات و
 سات و شوینه واری جیا جیان .

هه ر چونیک یی ده توانین
 ئیکسپریشنیسته کان بکهین به دووه ش :
 کومه له ی به کهم بریتین له وانه ی که
 پشتگیری له دهر برینی له خووه ده کهن :
 دووه میان نهوانه ی که ده لین هه ر کاریک
 هونری پیویست به له سه رخوی و
 وورده کاری ده کات . وهک یاسابه کی
 گشتی ، کومه له ی به کهم له سه رخو گه شه
 ده کات ، به لام هه رکه که متر ههست به
 میشک ئالوزی و بیرشاشی و گیانی یاخی
 بوون ده کهن ، کاره هومهری به کانیان
 له مه ودا ی مهندی و پیوه گه ری دا خو
 ده نوینی . سهر باری نه مهش ، نه گه ری و
 پیکاسوو هاو ریکانی و نیگار کیشه
 ته جریدی به کان به لابنن ، پیویسته دان
 به وه دا بنین که هیچ په کیلک له
 ئیکسپریشنیسته کان خو ی به نو ی
 کردنه وه ی شیوه خهریک نه کردوو . ده یی
 نهوش له بیر نه کهین که هم نیگار کیشانه
 به چه شنی بوومه له رزه پیو گشت
 هه لچوون و نه هامتق و ناره زایی ناخی
 مروف له ژیر پاله په سنتوی واقعی هم
 سهرده مه تومار ده کهن . له کاتیکدا
 هندی هونرمه ندی هاوچهره یی تر
 ههستیکی نیچه گهش بینانه به رامهر
 به زیان له کاره کانیان دا رهنگ ده دایه وه .
 به لام نهوه ی هم پهرتووکه لی یان
 له کاره کانیان دا رهنگ ده دایه وه . به لام
 نهوه ی هم پهرتووکه لی یان ده دوی تهنا
 بریتین له وانه ی که چهرمه سهره کانی

مرؤف کاری بی کردوون، نك سهرکه و تنه کانی چونکی ته وان به بهرده و امی بیان ده لئین له م ژبانه دا گه لئ شت هه ن هه ره شه مان لئ ده که ن و نازارمان ده دن. ههروهك چون تهو جیهانه ی تئیدا ده ژین زور جارن روو به رووی هه ندی باری وامان ده کانه وه که شله ژاوو دلته نگه و باخی بین. خو ته مه ش شتیکی سروشتی به که ده بی ئیکسپریشنیم گه شه ی کردنی و چه ندین شیوه ی له به که نه چووی به خو یه وه دی پی تاوه کو گه گشته ته و ناسته ی که بوو به یه کیك له گه و ره ترین ره و ته کانی هونه ری هاوچه رخ. ئایا ته مه ته وه ده گه به نی که ته مه دیارده به کی نوی به و ته نها سهر به م چه رخی ئیستایه و له وانی تر نامویه ؟ به ههر شیوه به که بی ده بی بلین که ته مه ره و تیکه وه هه زاران سالیس له مه و پیش به بهرده و امی ده رکه و تنه وه . به لأم خو ری پر شوق له ناسانی هونه ر ماوه به که گه راو پاشان دیسان یه ر له نوی بوژایه وه . خو ته وه راسته که ته م ره و ته هه میشه له هه مان به رگه و روخسار دا خو ی نه نواندوه و هه مان باری ئالوزی میشکی ره نگه نه داوه ته وه .

به لأم ته م ره و ته روخساری ناسایی هه موو شتیك به بی دوو دلی ده کاته قوچی قوربانی گوزارشته کردنی هه ندی واقعی ناوه وه ی مرؤف به شیوه به کی چروپر، ته و واقیعه مه زنه ی که له میشلک باروچ ره گی دا کوتاوه .

ته نانه ت بگره له پیش میرووش هه ندی کاری هونه ری واهه ن که ده توانریت به ئیکسپریشنیم دا بنرین. بو نمونه وینه ی (ویندورف فینوس) به چاکترین نمونه ی ته م مه به سه داده نریت. هه ر که مرؤف

سهیری ته م کاره هونه ری به ده کات هه ست به ئاره زوویه کی ئیکسپریشنیم ته ده کات. چونکه له م کاره دا ئا کاره کانی ئافره ت زیده ره وه ی تئیدا کراوه به بی ته وه ی گو ی بدریته شیان یا جوانی رووخسار یا ته بانی تووخمه کان له پیکهاتندا. ته نها بو ته وه ی هه ندی شتی بنچینه بی بخریته روو. سه رباری ته مه ش. ئیمه هه ست به بووی ته م ره و ته نك ته نها له هونه ری سو مه ری به کان بگره له هی چاخه کانی ناوه راستیش ده که یین. با ئاوریک له هونه ری بیزه نینی بده یته وه. هه ر له شاده م و چاوترش و تاله کان. فه یله سوفه لمووز تورگانی به کان و مووژده ده ره سه رلی شیواوه کانی ئیمان میسال (Ebban Missal) و رایمز (Reims) هوه بگره تا ته و دیمه نه برؤتریانه ی سه ر ده رگای کاندرائیه ی هیلدثایم (Hildesheim) و که نیسه ی سان زینو (San Zeno) ی فیرونا (Berona) چاکترین به لگه ی ته م قسانه ن. خو مه سیحی له خاچ دراوی سه رده می رو مانی له ته لمانیاو ئیسپانیاو تابلوی (Devot Christ) ی پی ریگنان (Perpignan) و داوین پاکه خاوه ن چه رمه سه ری و مه سیحه جه سه تیک شکاوه. له ش دامالراوه. ئیسک و پروسته که ی پیتاس (Pietas) ی سه ده کانی ۱۶ - ۱۷ هه میش هه ره هه مان راستیان بو ئاشکرا ده که ن.

زوربه ی ته م کارانه له ده سه تکردی ته لمانه کانن، بگره ته لمانیا مالی ته م ماموستا کوژانه بوو که زور له ئیکسپریشنیم نزیک بوون: گرون فالد (Grune Wald)، میگارکیشی تابلوی له خاچ دان، له قوربانگه ی ئیزنهایم (Isenheim) له کو لمر (Colmer) دا، وینه ی مه سیحیکی ساویلکه ی کیشاوه. له م تابلویه دا مه سیح

به هوی دارکاری کردن پستی له شی دامالراوه و به رامبه ز به ناسانیکی چو و هول وه ستاوه و سیبه ریکی خو سه بین نه هه موو لایه که وه ده وری گرتووه. خو ره نگه توخمه ئیکسپریشنیم ته کان نه دوا کاره کانی مایکل نه نجلو، به تابه ی نه تابلوی (دوا لی پرسینه وه) ی که نیسه ی سینتین (Sistine) یا ته وانه ی تینتوریتو (Tintoretto) دا. به لأم له هه مون ئاشکرا تر له تابلوکانی ئال گریکو دا (El. Greco) به دی ده کرین. ته م هونه رمه نده جه سه تی مرؤف. تیک ده شیونینی و دریرکو له و لاوازو باریکه له بیان ده کانه وه و شیوه ی بلیسه ی به رده م ره شه بیان پی ده دان. ته نها بو ته وه ی له م ری به وه بیرکه و په رووشی به روچی به کانی ن ده ربیری.

ته نانه ت رامبرانت (Rambrandt) یش له دوا کاره هونه ری به کانی. بو نمونه، هه ندی له خوده وینه کانی و تابلوی پلانی (جولیه س سیفلیس) دا. نیمچه ئیکسپریشنیم ته. ئالیزه دا رامبرانت لیکدانه وه ی سه ربه سستی ناخی مرؤف له جی ی خو خه ربیک کردن به سروشتی رووخساری ده ره وه ی مرؤف و ته نده ریک وینکی داناوه، جا ته م هه سه شه مان به هوی مامه له به ربلاوه، به لأم راسته قینه که ی، پی ده گه به نی. ده توانریت هه مان زاراوه بدریته پان تابلوکانی گویا (Goya)، نه خسه نه ته وانه ی که بو رازاندنه وه ی ماله که ی (Quinta del Sordo) (مانای: مالی پیاوینکی که) دا دروستی کردوون. ته م هونه رمه نده هه ولی ده دا روانگه کانی. له ری ی جه خت کردنه وه ی که سایه بی به سه یرو په شیوه کانی ده ربخات. جا هه ر ته مه

بوو پالی پيوهنا که رهنگه خو له ميشی و ره شه توخه کان و جارنا جار نیکش لیره يالهوی نووکه رهنگیکی شین یا سووری گهش بو رازاندنهوی تابلوکانی به کار بیستی. ثم چه شنه مامه له کردنهوی گویا له گهل تابلوکانی، هر چه نده وهك دیمه نیکی گالته جارانه خوده نویستی، به لام نه راستیدا به گجار گوزارشت که ره، چونکه له پهنای ئه مانه دا تووخمه وورزاوه هه لچوووه شه یانی به که ی وینه کان دینه قسه. گهل له نیکسپریشنیسته هه وچه رخه کان به رامیرانت و گویا دنگیر بوون. به لام ده بی ئه وه شان له یادی که ئه وان دوومی ی (Dumier) یان هه لسه نگاندهوه. به که میان: چونکی ئه و خوی به ده رخستی ئا کاره هه ره دفرینه کانی مروف یا دیمه نه کانه وه خه ریک کردوه. دووه میشیان: له بهر ره خه نووندو تیزه کومه لایه تی به ئه خلاق به که ی و هه لوئسته پرنا ره زایی و یاخی بوونه مروفانه که ی نیو تابلوکانی.

له مهش زیاتر، نیکسپریشنیزمی هاوچه رخ به هوی چه شنه ها شیوهی سه مه ره و سه ره تایی یا هونه ری ره مه کی، که شوین پی ی خوی له (موزه خانه ی نه دیشی) سه ده ی بیسته م دا کرده وه، هاندرا: بگره چه ندین ده مامک و په بکه ری هه مه جوړو هه لکولراوه کانی ئه فریقیای قووله ره شه کان و ئه مریکای پیش کولومی و چه ندین شتی تریشی تیدا خراوه روو، جا نه مهش له کوتایی دا به شیوه به کی راسته و خو له لایه ن چه ند هونه ره مندیکي. سه ده ی زرده هم په نجی بو کیشراو په رده له یوی هه لالرا. من له ئه لانی ووم جار نیکان سیزان خرا مابه یی نیکسپریشنیسته کان. جا ئه گه ره بیک بل

ئو سه ره م ریازه نه بوو، ده بی دان به وه دا بنین که سیزان په کیلک بوو له وان ی ریگای بو سه ره له دانی ئه م ریازه خوش کرد. ئه گه ری و خومان له ریالیزی ئیمپریشنیسته کان دابیرین، ده توانین بلین که ئه م بزوتنه وه به له بنجینه وه له لایه ن ئه و هه موو نیگار کیشانه ی که ره نگی خه فته نوین و رهنگ چوه یان به کار ده هینا. پشتگیری لی کرا. هه ره له گه گانه وه بگره تولوز لوتریک Toulouse-Lautrec و ریدون Redon و هودلر Hodler ی سوئسری و سورا (Seurat) و ته نانه ت نیو ئیمپریشنیسته کانیش. به لام گه ری و باسی بایره گه وره راسته قینه کانی ئه مه بکه یی ده بی ته نها ناوی فان گوخ و ئه نسور Ensor و مونس Munch بنین. که واته پاش ئه وه ی که زانیان به که میان هه له ندی و دووه میان به لچیکی و سیه می یان نه رویی بوو. ئه وه مان بو روون ده بیته وه که نیکسپریشنیزم به رامبه ر به میزاجی فره نسی نامو بوو. ئه وه ی گومانی تیدانی به ئه وه به که وولاته ئه لانی به کان چا کترین لانه ی پی گه یاندنی ئه م بزوتنه وه به بوون. له گهل ئه وه شدا هه ندی نیگار کیش له فره نسا چ به به رده وامی و چ جار ناچار لیک ئه م بزوتنه وه یان هه ره له سه ره تا کانی ئه م سه ده به دا، بگره ته نانه ت پیش ئه وه ی ئه م بزوتنه وه به له ئه لانی دا سه ره له بدات. ده نواند، خو فلامینک هه ره له سالانی زوی (۱۹۰۰) هکانداو رووهش له سالی (۱۹۰۳) دا کاری نیکسپریشنیستی یان به ره هم هینا وه و چا کترین نمونه ی له دایک بوونی ئه م بزوتنه وه ن. ئه وه ی راستی بی ره و نیکی به هیز یا بی هیز له کاری ئه و نیگار کیشه پارسیانه ی. که له

نه زادیکی بیگانه بوون. ده بیزا: خو ئه و ره وه له کاره کانی فان دونگی هه له ندی، کویکای Kupka یوهیمی. تشاکالی Chagall رووسی و پیکاسوی. نیسپانی به ئاشکرانی دیاره. سه رباری ئه مهش ئه و نیگار کیشانه سه ره به هچ کومه له به ک نه بوون (بیجگه له فلامینک و فان دونگن که هه ردووکیان فوئی بوون): خو نه وه ی ئه م بزوتنه وه به هه بوو و نه ده شی.

که چی ئه و باره له ئه لانی جیا واز بوو پیش سالی ۱۹۱۴ دوو کومه له پیک هات: که هه ره به کیکیان له راست خوی پر و پاگه نده ی بو ئه م بزوتنه وه به ده کردو ئه ویشی ده نواند. به که میان کومه له ی پرد (Die Vruke) بوو که له سالی ۱۹۰۵ له لایه ن چوار قوتایی هونه ری ته لارکاری له شاری دریسدن (Dresden) دا دامه زرا، ئه م چواره ش کیشنه رو بلابل و هیکل و شمیت روتلوف بوون. به لام هه رزوو به زوو نوله Nolde و پیکشتاین Pechstein و توتومویلر Otto Muller و چه ند که سیکي تره اته پال ئه م کومه له به. به لام دووه م کومه له له سالی ۱۹۱۱ دا له ژر ناوی سواری شین Der Vlaue Reiter له میونغ پیک هات. ئه ندامانی ئه م کومه له به بریتی بوون له کاندینسکی Kandinsky، ماک Marc و ماکه Macke، کامپیندوک Campendonk و کلی ی Olee. به لام قسه ی خومان بی ئه ندامانی ئه م کومه له به به قه د ئه ندامانی کومه له ی پرد نیکسپریشنیست نه بوون له ده بریندا. بیجگه له کاندینسکی که ئیمه به ته وای قه رزاری دا هینانه کانی نیکسپریشنیزمی ته جریدی ئه وین، له پال ئه و کومه له نه شه وه چه ند که سیکي سه ره به خو

هه بوون وهك زولفز (Rofls) و مايدنهر
 Meidner له ئەلانيا ، گيستيل Gestel و
 كووشكاو شيلي Schiele له نيمسا ، جا
 هه موو ئەم نيگار كيشانه له بهيت كردني
 ئەو بزوتنه وهی كه ئيمه لي ي ده كولينه وه
 ئەم وولاتانه له ديره زه مانه وه شاره زاي يان
 لي پهيدا كردوه وه هاوبه شي يان كردوه .
 له سالي ۱۹۱۳ دا كومه له ي پرد ته فرو
 تونابووو ئەنداماني كومه له ي سواری
 شينيشق به هوي جهنگي (۱۹۱۴) وه لیک
 دابرا . كه چي ئەمه ئەوه ناگه به ني كه
 ئيكسپرئشنيزم كوتاي پي هات . به لكو
 به پيچه وانه وه ، جهنگ ، به هوي دووقات
 كردنه وه ي باره درامي په كان و وورژاندني
 باره دهرووني به شيواوه كان و خسته رووي
 باره دهرووني په شاراوه كان ، جوړه
 هونه ريكي واي له گهل خوي هينا كه به
 دلاره او كي و چه رمه سري فرچكي
 خواردني ، هه بهم پي بهش بريني چهند
 نيگار كيشيني ئيكسپرئشنيسي وهك
 كيرشنه رو كووشكاوي كولانده وه . ئەم
 باره شپزه و ناله باره له ناخي هه ندي
 هونه رمه ندي تر بووه هوي وه وورژاندنو
 به هيز كردني دلاره ترسي وهك ئەمه له كاري
 ئەلاني په كان بومونه : به كان Veckmann و
 ديكس Dix و گروس Grosz و له
 فليمينگه كان په رماك Permeke و فان دين
 بيرك Banden Verghe و گوستاف دي
 شميت ده بينين . له گهل ئەوه شدا ده توانين
 بلين كه ئەو وينه و نيگازانه ي كه ئەو واقعه
 خويناويه ي ئەو سه رده مه راستوخوړه ننگ
 ده ده نه وه كاري زور ناويزه و دانسقه ن :
 چونكي ئەو هونه رمه ندانه خويان به
 ده رخستني باري ميشك نهك ليكدانه وه ي
 رووداوه ميژووي په كان خهريك ده كه ن .
 به گشتي كاره هونه ريه كانيان

ره ننگ دانه وه ي ئەو شهرو شوړه ن نهك
 له ريگاي وورژاندني ديمه نه خويناوي په كان
 به لكو له ريگاي چر كردنه وه ي
 دلگوشران و خه م مه ينه ت و ياخي بوون .
 سه رباري ئەمه ، ده ي هه ول بده ين
 هه موو شتيك بهم جهنگه نه به ستينه وه .
 چونكي خو هه موومان ده زانين كه په كم
 شه يولي ئيكسپرئشنيزم ، له كاتيكي
 پرئاسايشدا ، پيش سالي ۱۹۱۴ سه ري
 هه لدا . دووه شه يوليش كه باش سالي
 ۱۹۱۸ دا به سه ر ئه وروپادا تي پەري ،
 كومه له شوړه سواريكي وا ده گرته خو كه
 ره وني كاره هونه ريه كانيان له خود ياباري
 ژاني خويانه وه هه لده قولاً . هه رچونيك
 ليكي بده ينه وه ، ده ي دان به وه دابنين كه
 ئيكسپرئشنيزمي ئەلاني له ئەنجامي
 شاره گه ووه و قه له بالغه كان هاته كابه وه ،
 هه ر بويه كاش واقيعيكي درندانه و
 دلته ننگ كه رو سه رلي شيوتنه به خويه وه
 ده گري ، كه چي ئەو ره سه ناهه ي به ي له
 فلاندرز Flanders دا ده بيني له ئەنجامي
 ئەو په يوه نديه به هيزه ي له گهل وولاتي
 فليميش Flemish دا هه بيوه هاته كابه وه .
 جا ئەمه ش ئاكاريني لادي يانه له كاره
 هونه ري په كاني ژوبر جويس Auber
 Jonois سويسري و سليترز Sluyters ،
 گيستيل Gestel ، چارلي توروپ Charley
 Toorop ، كرؤيدر Kruyder ، چابوت
 Chabot ي هوله ندي دا ده نويني . به لام
 له مابه يني هه ردو جهنگي جهاني دا ئەم
 بزوتنه وه به هه ندي رووخساري تري
 به خويه وه گرت ، نه خه سه له له كاره كاني
 كوتور Kutter ي لوكسه مبورگي و بوكيل
 Vockel ي نه مساوي و سولانا Solana ي
 ئيسپاني و روساي Rosai ، سكيونا
 Scipione و به تايه تي سيرونا Sironi ي

ئيتالي به ئاشكرا ده بينزا . هه ر له هه مان
 كاتيشدا ئەم ره وته له مه كسيك ، به
 شيوه به كي ديارو هه ست پي كراو له
 كاره كاني توروزكو Orozco ، سيكوروز
 Siqueiros و تەمايو Tamayo . دا ،
 ده ستی كرد به گه شه كردن و نه ش و نما .
 هه رووه ها له پاريسيشدا پشتيوانه كاني ته واو
 زبنده بوون . به لام هيج به كيك له گرومير
 Gromaire ، له فوكونير La
 Fauconnier ، جورج Georg ، له پاتلير
 La Patelliere و فوترير Fautrier نه يان
 تواني ده سه لاتي رووه يا سفت و سولي به
 زه ميني به كه ي كومه له ي فليميش له كاره
 هونه ري په كانيان بنوين . ئەگه سه رنجيكي
 تازه هاتوه كاني فه رنسا بده ين ، ته نها
 سوتين Soutine ي لانهواز به هيز ترين
 ره وني ئيكسپرئشنيسي له گشت
 نيگاره كاني ده نواند . هه ندي لانهوازي
 تري وهك (مؤدلياني Modigliani و
 پاسكين Pascin . . . هتد) سوزي
 جوله كه يان له كاره كانيان ده خسته روو .
 به لام كاره كاني ئەوان نه به قه د ئەوانه ي
 سوتين دلاره خوربه و ئازاره كاني مرؤف
 ده رده خه ن و نه تووخه
 ئيكسپرئشنيسه كانيان ئەوه نده ي ئەو
 كاري كەرن .
 له سالي ۱۹۳۷ دا پيكاسو رووي كرده
 ليكدانه وه ي به ده ست هينا كاني كيويزم
 بو ئەوه ي به شيوه به كي ئەواو بن برانه
 هه ستی خو ي به رامبه ر به شه ري براكوزي
 ئيسپانيا ده زير ي . هه ر بهم پي به پيكاسو
 به شداري سه رنه لداني ئيكسپرئشنيزمي
 ره رمزي كرد ، ئەو ره وته ي كه نوي تر بوو
 له وه ي له سه رته تا كاني ئەم سه ده به بهم ناوه
 ناسرابوو . جا ئەمه ش به شيوه به كي كاني
 له كاره كاني ئيستيف Esteve (۱۹۳۹) ، له

موال La Moal ، چاستیل Chastel و له دوايشدا له كاري چه ندين نيگار كيشي تر دوزرايه وه ، به لام هم به شيوه به كي ته واو هست پي كراو له كاره كافي پيگنون Pignon ده بيزا . له ماش زياتر ، سيهم شه پولي نيكسپريشنيزم له گهل يا له دواي جهنگي ۱۹۳۹ - ۱۹۴۵ هات . به لام به وانه به ديسان هونه رهنه مند كه متر خوي به يو دواوه دهره كي به كان خهريك بكات نوهي به دراما تايه تي و تيك شيواني سايكلوژي سروشته پاكه كه ي خوي . نه هه موو باره كاندا ، ده توانين بلين كه هه موو شهو تابلويانه ي له و ماوه به دا كيشرابوون په يوه ندي به كي سفت و سوليان به وانه ي سالاني زووه وه هه بوو . هوي نه ماش ، له پالكار يگهري پيكاسو ، نوه به كه نيكسپريشنيزم په رمزي بووه دارده ستي سور ياليزم و ته نانه ت هونه ري ته جريديش ، تا شه و ناسته ي كه متر واقعي و زياتر ته م و مژاوي خوي نواند . و پراي هم هه مووه ش ، نيكسپريشنيزم ته جريدي زياتر په ري سه ند له وه ي له وه و پيش هه بوو .

به كيك له ناكاره سه ره كي به كافي باري نوي نه وه بوو كه ما كه نه ته وه ي به كافي كاره هونه ري به كان به ره و نه مان ده چوون و ملي هه ركومه له نيكسپريشنيزم كي دواي جهنگي (۱۹۴۸) ت بگرتايه ، بي گومان ما كي جيهاني به خويه وه هه لگرتبوو ، هه روهك به وناوه ي له خوي نابوو دهرده كه وي ، كوزرا : كه له سي ناوي جيا جيا پيك هاتبوو : كو (پهاگن) و بر (هسلين) و نه (مستردام) ، جا نه ند امان ي هم كومه له به بريتي بوون له نه لشينسكي Alchinsky به لچيكي ، جون (Jorn) و پده رسن Pedersen ي دانباركي و نه پيل

Appel و كورنيل Cornell و قونسته نت Constant ي هوله ندي . جا كاره هونه ري به كافي هم كومه له به له سه ر نه وسنوره ي مابه يني ره مزيه ت و ته جريديه ت دا خوي ده بينته وه . خو سه رنجدان له كاره هونه ري به كافي گروبير Gruber و لورجو Lorjou ي فره نسي ، گه بله ر Gubler ي سويسري و له نديت Landuyt ي به لچيكي و شتوفيلي Stoffel له كسه مبورگي ، ده بينين كه نيكسپريشنيزم ي هوانه ته واو نزيكه له وه ي پيش سالي ۱۹۴۰ كه چي هه نديكي تر له نوينه راني هم ره وته زياتر داهيناني شيوه ي يا تيك شيواندي بناغه ي ده نوين . نه ماش له فره نسا له كاره كافي پيگنه ، ربي روله Rebey rolle ، گيلت Gillet ، ماريان Maryan و وولز Wols دا ، كه چي له نينگلته ره له كاره كافي بيكن Vacon و سوته ر له ند Sutherland ، له نه لمانيا له كاره كافي نه تيس Antes ، له نيسپانيا له كاره كافي سواره Suara ، هوله ندا له كاره كافي لوسبيرت Lucebert و نه مريكاش كونيگ Kooning دا به ناشكراي دياره .

نوهي ده توانين دهر باره ي نيكسپريشنيزم ته جريدي بلين نوه به كه پسپوره كافي هم ره وته له سالاني ۱۹۵۰ كاندا له ژماره نه ده هاتن ، جا نه مانه په ره بيان به م ره وته خست و له گهل هونه ري نيگاره پر جم و جوله كانيان ليك دا . نه وانه ي له پارس سه ر به م ره وته بوون بريتي بوون له هارتونگ Hartung ، برام فان فيلده Vram yan Welde و بگره ته نانه ت وولزو شنايده ريش ، به لام قه ت تاق ي له مانه به نه ژاد فره نسي نه بوون . جا نه ماش جينگاي سه رسورمان ي به كه

زور به ي هه ره زوري نيكسپريشنيزم ته جريدي به كان له دهره وه ي فره نسا بينينه وه - له نه لمانيا (سوئده ر بورگ Sonder Vorg ، ك . و . گوتز K.O.Gotz ، پلاتشيك Platscheck و شوماكه Schumacher) ، له به لچيكا (مورتيه Mortier ، بروسيتر Vrussens) ، له هوله ندا (لاتاسته ر Lataster) ، له نيتاليا (فيدوفا) و له نه مريكا (پولوك Pollock و كلدين Kline) ، خو له پال نه مانه وه ده توانين چه ند نيگار كيشي تريش ده ست نيشان بكه ين . هه له به ت ، هم نيگار كيشانه خاوه ن به ك پله و پايه ي نيكسپريشنيزم ي نين ، چونكه هه ره به كنيكان شيوازي تايه تي خوي هه به ، هه روا هه نديكي تريان تواناي نيگار كيشان و هيلكاري له خووه يان هه به . خو هه نديكي تريشان ره نكي گه ش به كار ده هين و ريگايه كي نالوزي دابه ش كردني رونايي و سيه ريان هه به . جا نه گه ري و تابلوو نيگاره كافي نه مانه و هونه رهنه مند ره رمزي به كان پيگه وه وه ر بگرين ، نه وه مان بو ده سلم ي كه نيكسپريشنيزم تا نيسناش ره ونيكي به كارو هه مه جو ره .

ماناي هه ندي وشه ي گران

۱ - نيكسپريشنيزم : ته عبريه ت .

۲ - فوليزم : ماناي بزوتنه وه ي (الوحشية) له هونه ر .

۳ - كيوبيزم : ماناي بزوتنه وه ي (التكعيبية) له هونه ر .

۴ - نيمپريشنيزم : ماناي (الانطباعية)

۵ - فيوچر يزم : ماناي (المستقبلية) .

هم وتاره م له په رتووكي

A dictionary of Expressionism

وه رگير اوه